

1861, for at fastslaa og fremtvinge den private Kirkeejers Udseer og Blygter, at det vil blive ubrugbart — i alt Fald ikke kan bruges paa samme Maade — thi det er klart, at medens Synets Afgørelse for den private kan være en Dom, som han inden for visse Grænser maa rette sig efter, saa kan hverken Administrationen, det være sig Kultusministeriet eller Finansministeriet, eller Bevilgingsmyndigheden, Lovgivningsmagten, paa den Maade blive tvungen af et Syn til at rette sig efter dets Afgørelser. Og idet saaledes hele det Apparat kommer til at staa fuldstændigt unyttigt eller dog ganske forandrer sin Karakter og slet ikke kan opfylde de Forudsætninger, som det kan opfylde, hvor Byrden er privat, saa bliver en Kultusminister, naar han skulde tvinges til at anvende denne Bestemmelse, henvist til at søge et andet Apparat. Men naar man nu tænker paa Massen af Kirker, hvis Vedligeholdelse vilde gaa over paa Statskassen, vilde man paa Forhaand kunne sige, at de Bygningssmyndigheder, som nu staa til Raadighed, ville være ganske utilstrækkelige, at der maa meget mere til, at Bygningssinspektorerne umulig vilde kunne overkomme dette, og at man maa have for Øje, at det vil blive en betydelig Udgift for Statskassen, naar den skal staa et Apparat, der kan passe under de ganske forandrede Forhold. Der forekommer mig saa meget mindre at være Anledning til at stræbe hen imod denne Løsning, som for Resten ogsaa den ærede Forslagsstiller ikke for sit Bedkommende syntes at have overmaade megen Sympati for den Forandring i det paagældende Forhold, som man fra de kirkeligt interesserede Side kan ønske, men snarere maatte gaa i den Retning at bringe den Form til mere almindelig Guldighed, at Tiendeheren selv er Tiendeejer. Under den Forudsætning vilde man nemlig kunne paaregne til Blygtens Opfyldelse — og det viser sig allerede nu — en virkelig direkte Interesse, som man underingen af de andre Former med Hensyn til Kirkers Vedligeholdelse kan paaregne, hverken hos den private Kirkeejers, som nu er den, der sædvanlig skal vedligeholde Kirken, eller hos Statskassen. Jeg paapeger altsaa blot dette, at ved § 10 maatte der i hvert Tilfælde kræves som Konsekvens en temmelig fylldig Række af Bestemmelser, som gjorde det muligt for Kirkeministeriet under disse rent forandrede Forhold at fyldestgøre dette Krav, at Kirkerne virkelig blev vedligeholdte.

Gad: Den ærede Forslagsstiller udtalte ved Begyndelsen af denne Forhandling, at jeg i Forbindelse med et andet Medlem for 20 Aar siden havde indbragt et Forslag

af lignende Bestaffenhed som dette her i Tinget. Denne Udtalelse foranlediger mig til at tage Ordet, idet jeg naturligvis maa indrømme, at jeg virkelig i Forening med et andet Medlem har indbragt et Forslag her i Tinget for omtrent 20 Aar siden om Tiendeafsløsning. Jeg indrømmer fremdeles, at jeg anser Tiendens Afsløsning for at være ønskelig, og at jeg altsaa foreslog derved at udskævne en Uligghed i Byrderne hos Samfundsklasserne her i Landet, men jeg maa absolut protestere imod, at det Forslag, som her foreligger, fornuftigvis kan stilles sammen med eller lig med det Forslag, som jeg i sin Tid var med til at indbringe. Hvis man tager Lovforslaget, som det foreligger aldeles kvantitativt, saa ere ganske vist en Mængde Paragraffer, som staa i dette Forslag, enslydende eller omtrent enslydende med det jeg den Gang indbragte, men naar man tager det kvalitativt med Hensyn til de Punkter, som ere de afgørende i Lovforslaget, saa er der en ganske overordentlig stor Forskel. Efter at den højtærede Indenrigsminister og den højtærede Finansminister have udtalt sig, kan jeg om disse Hovedpunkter fatte mig endnu fortere, end jeg ellers vilde have set mig i Stand til. Jeg skal da først fremhæve en Grundforskel mellem det Forslag, jeg indbragte, og det her foreliggende i § 1. Den nuværende § 1 gaar ud paa, at Tienden skal afløses; det, som jeg i sin Tid foreslog, var det, at vedkommende Parter, såvædt Tiendeheren og Tiendeejeren, havde Adgang til at forlange deres Tiendehydelse eller Retligheder afløste, men det var altsaa noget helt andet. Det er ikke alene noget helt andet, fordi selve Tiendeafsløsningen vil foregaa paa en helt anden Maade, men det var tillige saaledes, at de enkelte Tiendehedere og Tiendeejere maatte forlange den, nemlig efterhaanden, men efter dette Forslag skal Tiendeafsløsningen foregaa paa en Gang ifølge Lovbud. Der er tillige endnu en anden Grund, nemlig den, at jeg tror egentlig ikke, at man kan siges at være berettiget til at stille et saadant Krav som dette, at vedkommende Parter, hvad enten vi se paa den ene eller den anden, skulle finde sig i absolut at saa deres Tiende afløst. Hvor ønskeligt det end kan være, at Tienden bliver afløst, og naaget jeg slutter mig til Dunstet om, at vi kunne saa meget som muligt af Tienden afløst, maa jeg dog sige, at jeg tror ikke, at det er saa vigtigt, at man kan kræve en Ekspropriationslov i den Anledning. Jeg tror ikke, at man kan sige, at det vil blive afgørende for det almene Vel, om Tienden bliver afløst eller ikke; thi det er dog klart og tydeligt